

DOI 10.24917/20841043.7.1.9

ARGUMENT
BIANNUAL PHILOSOPHICAL JOURNAL

Vol. 7 (1/2017) pp. 157–165
e-ISSN 2084–1043 p-ISSN 2083–6635

TRANSLATIONS INTO POLISH / PRZEKŁADY

Oko i Skarbiec Prawdziwego Prawa, zwój siódmy: Głęboka wiara w przyczynę-i-skutek¹

DŌGEN KIGEN

KEYWORDS

Dōgen Kigen; Buddhism; the law of cause and effect; causality; karma

ACKNOWLEDGEMENT / ŹRÓDŁO PRZEKŁADU

Kawamura Kōdō (Red. i przyp.). *Dōgen zenji zenshū, dai 2 kan*. Tōkyō: Shunjūsha.

¹ J. *Shinjin inga*. Siódmy zwój z tak zwanego *Oka i Skarbcia Prawdziwego Prawa w dwunastu zwojach* (j. *Jūnikanbon Shōbōgenzō*), edycji dokonanej osobiście przez Dōgena Kigena (1200–1253). Według Ejō Kouna (1198–1280), ucznia i jedyne go spadkobiercy Prawa Dōgena, miał on rozpocząć pisanie nowych zwojów po zakończeniu 75 zwojów późniejszej głównej edycji *Shōbōgenzō* z zamiarem dojścia do 100 zwojów. *Oko i Skarbiec Prawdziwego Prawa w dwunastu zwojach* pozostawał nieznanym do 1930 roku, kiedy to odkryto tę edycję w świątyni Eikōji w prefekturze Ishikawa. Część badaczy wysuwa hipotezę, iż ta dwunastozwojowa edycja była celowym odejściem Dōgena od wcześniejszego nauczania, mając stanowić nie tyle dopełnienie, co ponowne rozpoczęcie projektu składającego się ze 100 zwojów dzieła wszechstronnie omawiającego doktrynę i praktykę buddyjską, jak je rozumiał Dōgen (wszystkie przypisy pochodzą od tłumacza).

[U] czcigodnego Huáihǎia mistrza medytacji Dàzhì z góry Báizhàngshān² wśród przybywających doń uczniów był pewien starzec, który zawsze ze zgromadzeniem przysłuchiwał się Prawu³. Gdy członkowie zgromadzenia odchodzili, starzec ów również odchodził. Niespodziewanie pewnego dnia nie odszedł.

Mistrz zapytał go w końcu: „Ten, który stoi przed mym obliczem, kim jest?”.

Starzec odparł: „Ja nie jestem człowiekiem⁴. W przeszłości, za [życia] Buddy Kaśjapy⁵, mieszkałem na tej górze. Wówczas studiujący zapytał mnie: «Czy trwający w wielkiej praktyce popada w przyczyny-i-skutki, czy też nie?». Odrzekłem mu: «Nie, nie popada»; i na następne pięćset żywotów spadłem w ciało dzikiego lisa. Błagam cię, czcigodny, za mnie [wypowiedz] obracające słowo⁶, a [dzięki twej] szlachetności opuszczę ciało lisa”.

Następnie zapytał: „Czy trwający w wielkiej praktyce popada w przyczyny-i-skutki, czy też nie?”.

Mistrz odparł: „Doskonale pojmuje przyczynę-i-skutek”.

Starzec pod tymi słowami wielce się przebudził. Oddał pokłon [mistrzowi] i rzekł: „Opuszcilem już ciało lisa, jest [ono] za górą. Chciałbym błagać cię, czcigodny, byś [pochował je] zgodnie z porządkiem pogrzebowym dla zmarłego mnicha”.

Mistrz nakazał nadzorcy mnichów⁷ uderzyć w kołatkę i przekazać zgromadzeniu: „Po posiłku odprowadzimy zmarłego mnicha”.

Wielkie zgromadzenie dyskutowało: „W całym zgromadzeniu wszyscy czują się dobrze, a i w Pawilonie Nirwany⁸ nie ma chorych. Dlaczego tak się dzieje?”.

Po posiłku mistrz powiódł zgromadzenie i przybyli pod skałę z tyłu góry. [Mistrz] wskazał laską martwego dzikiego lisa, a następnie spalono [jego szczątki] i pochowano je zgodnie z Prawem.

² J. Ekai mistrz medytacji Daichi z góry Hyakujōzan. Właściwie Báizhàng Huáihǎi (j. Hyakujō Ekai; 720–814). Spadkobierca Prawa Mázú Dàoyi (j. Baso Dōichi; 709–788). Dàzhì (j. Daichi, „Wielka Mądrość”), a właściwie „wielki mistrz Dàzhì”, to tytuł pośmiertny.

³ Za *Tiānshèng guǎngdēng lù* (j. *Tenshō kōtō roku*, *Zapiski rozprzestrzeniania się pochodni [Prawa] ery Tiānshèng*; skompilowana przez Lǐ Zūnxù [j. Ri Shunkyoku] w 1029 roku druga z pięciu historii chan [tak zwanych „pięć zapisków pochodni”, ch. *wǔ dēnglù*, j. *go tōroku*], w 30 zwojach, zawierająca życiorysy ok. 370 nauczycieli, począwszy od Buddy Siakjamuniego), zwój 8. Zob. również drugi przypadek w *Wúmén guān* (j. *Mumon kan*, *Bezbramna bariera*, możliwy też przekład: *Bariera Wúména*), zbiorze 48 kōanów ułożonym przez Wúmén Huikāia (j. Mumon Ekai; 1183–1260).

⁴ Dosłownie: „Jestem nie-człowiekiem”.

⁵ S. Kaśyapa, ch. Jiāshě, j. Kashō. Szósty z tak zwanych siedmiu buddów przeszłości, budda bezpośrednio poprzedzający historycznego Buddę Siakjamuniego.

⁶ Ch. *yizhuān yǔ*, j. *ittengo*. Słowo wypowiedziane przez mistrza chan/zen, które zmienia perspektywę ucznia, doprowadzając go do zrozumienia.

⁷ Ch. *wéinà*, j. *ina*, *yuina*, w sektach zenistycznych: *inō* lub *ino*. Urzędnik klasztorny sprawujący nadzór nad mnichami oraz pawilonem medytacyjnym.

⁸ Ch. *nièpán táng*, j. *nebandō*. Infirmaria klasztorna.

Gdy wieczorem mistrz wstąpił do pawilonu mnichów, opowiedział o całej sprawie.

Huángbò⁹ wtedy zapytał go: „Stary człowiek pomylił się, odpowiedział [nie-właściwym] obracającym słowem i na pięćset żywotów spadł w ciało polnego lisa. A jeżeli jego obrócenie nie byłoby błędne, co by się stało?”

Mistrz odparł: „Podejdz bliżej, to ci powiem”.

Bo następnie podszedł przed [mistrza] i spoliczkował go.

Mistrz klasnął, zaśmiał się i rzekł: „Zaprawdę wydawało mi się, że brody barbarzyńców [z zachodu i północy] są rude, a tu [przede mną] jest rudobrody barbarzyńca”.

Opowieść ta znajduje się w *Tiānshèng guǎngdēng lù*. Mimo to wysilający się w nauce nie pojęli jasno zasady przyczyny-i-skutku, fałszywie odrzucając i negując przyczynę-i-skutek. Jakież to pożałowania godne! Wieje słaby wiatr [końca czasów], a Droga Patriarchów podupada. Niepopadanie w przyczyny-i-skutki jest w rzeczy samej odrzucaniem i negowaniem przyczyn-i-skutków, a przez to spada się na złe szlaki¹⁰. Doskonałe pojmowanie przyczyn-i-skutków wyraźnie jest głęboką wiarą w przyczyny-i-skutki. Poprzez tę [naukę] słuchający opuszcza złe szlaki. Nie należy się jej dziwić, nie należy w nią wątpić. Ostatnimi laty wielu z tych, którzy zwą się praktykującymi medytację i studiującymi Drogę, odrzuca i neguje przyczynę-i-skutek. Skąd to wiadomo? A stąd mianowicie, że myślą oni wciąż, iż niepopadanie równe jest doskonałemu pojmowaniu i się od niego nie różni.

„Dziewiętnasty patriarcha czcigodny Kumarata¹¹ powiedział¹²: «W każdym razie rezultat dobra i zła nadchodzi w trzech czasach. Gdy jednak człowiek dostrzeże, iż [ludzie] pełni współczucia umierają młodo, a [ludzie] gwałtowni żyją długo, że popełniającym występki wiedzie się dobrze, a sprawiedliwi [cierpią] nieszczęście, uważa następnie, że nie ma przyczyny-i-skutku, a kara i nagroda są ułudą. Dalej nie wie on, że [rzuczone przez nas] cienie i [wywołane przez nas] echa łączą się wzajemnie i [nawet] najdrobniejsze części¹³ sobie nie przeczą. Na przykład gdyby minęło i sto, tysiąc czy dziesięć tysięcy kalp¹⁴, dalej nie zostałyby one zniszczone»”.

⁹ J. Ōbaku. Huángbò Xiyùn (j. Ōbaku Kiun; zm. 850), uczeń Báizhànga.

¹⁰ Odradza się w piekłach, w świecie „głodnych duchów” lub jako zwierzę.

¹¹ S. Kumarāta, ch. Jūmóluóduō, j. Kumorata lub Kumarata.

¹² Za *Jǐngdé chuándēng lù* (j. *Keitoku dentō roku*, *Zapiski przekazu latarni [Prawa] ery Jingde*), zwój 2. *Jǐngdé chuándēng lù* to licząca 30 zwojów historia szkoły chan obejmująca biografie 1701 buddów, nauczycieli chan i świeckich, skompilowana w 1004 roku przez Dàoyuána (j. Dōgen; ?-?); najstarsza kopia pochodzi z 1080 roku.

¹³ W oryginale *gōri*, „tysięczna i setna część”.

¹⁴ S. *kalpa*, ch. *jiébō* lub *jié*, j. *kōbi* lub *kō*. Określenie niewyobraźalnie długiego okresu czasu, zwykle definiowanego za pomocą metafor. Według najpopularniejszej z nich jedna kalpa upływa, gdy z wypełnionego ziarnkami maku zamku na planie kwadratu o długości boku i wysokości 10 jodżan (s. *yojana*, ch. *yóuxún*, j. *yujun*; odległość, jaką przejść może w jeden dzień

Jasno widzimy więc, że dawny patriarcha nie odrzuca i nie neguje przyczyny-i-skutku. Współcześni późno podążający [Drogą] nie zrozumieli jeszcze pełnych współczucia pouczeń patriarchów, ponieważ zaniedbują umiłowanie przeszłości. Ten, który zaniedbując umiłowanie przeszłości, fałszywie sam zwie się dobrym towarzyszem¹⁵ ludzi i bogów, jest [w istocie] wielkim wrogiem ludzi i bogów, zawistnikiem dla studiujących. Ty i inni przed tobą i za tobą, nie opowiadajcie tym, którzy późno [zaczęli] się uczyć i późno ruszyli [Drogą], że nie ma przyczyny-i-skutku. To fałszywa nauka, której nie ma w Prawie buddów i patriarchów. Poprzez zaniedbywanie studiów popadacie w ten fałszywy pogląd.

Obecnie w Chinach¹⁶ mnisi w pozszywanych szatach¹⁷ mówią tak: „Otrzymaliśmy ludzkie ciało i spotkaliśmy Prawo Buddy. Nie znamy swego przeszłego życia ani jeszcze poprzedniego. Dowiedzieliśmy się, że poprzedni [przełożony na górze] Báizhàng stał się lisem i [jako lis] przeżył pięćset żywotów. Nie wiemy, czy rzeczywiście było to spadnięcie [na niższą ścieżkę] wynikające z działania jego uczynków. [Być może] znalazł się za złotym łańcuchem i tajemnym przejściem, ale tam się nie zatrzymał, tylko ruszył wśród inne istoty, by tam przez jakiś czas się odradzać”¹⁸. Takie są poglądy ludzi uważanych za wielkich dobrych towarzyszy. Trudno umieścić je w domostwie buddów i patriarchów. Wśród ludzi, wilków i stworzeń z innych szlaków są tacy, którym przyrodzona jest wiedza o przeszłych żywotach, jednakże nie jest to ziarno pełnego zrozumienia, a skutek złych czynów. Zasadę tę Czczony Przez Świat¹⁹ głosił szeroko ludziom i bogom, a jeśli się jej nie zna, to za sprawą zaniedbywania studiów. Jakież to żałosne! Nawet jeżeli znałoby się i tysiąc, i dziesięć tysięcy żywotów, to nie musi być to konieczne Prawem Buddy. Zewnętrzne ścieżki²⁰ znają osiemdziesiąt tysięcy kalp, ale nie czyni [z nich to jeszcze] Prawa Buddy. Cóż za umiejętnością miałoby być mówienie o ledwie pięćset żywotach?

zaprzężony do wozu bawół, od 11 do 14,5 km) znikną wszystkie ziarenka, przy czym jedno ziarenko zostaje usunięte z zamku raz na sto lat. Rozróżniano wiele rodzajów kalp; zwykła miała trwać 336 000 000 lat.

¹⁵ S. *kalyāna-mitra*, „cnotliwy przyjaciel”, „życzliwy przyjaciel”, „dobry doradca”, ch. *shàn zhīshī*, j. *zen chishiki*. Przyjaciel lub nauczyciel, dający dobre rady odnośnie do praktyki religijnej. W tekstach chan/zen zazwyczaj nauczyciel, mistrz.

¹⁶ Ch. Zhèndàn, j. Shintan, transliteracja indyjskiej nazwy Chin: s. Cīnaṣṭhāna.

¹⁷ Mnisi chan.

¹⁸ Ograniczony przez swoje niepełne rozumienie odradzał się jako zwierzę.

¹⁹ Ch. Shizūn, j. Shakuson. Skrót ch. Shijīāmóuní shizūn, j. Shakamuni seson, przekład sanskryckiego *Śākyamuni bhagavat*, czyli „święty (wzniósł, szczęśliwy, błogostawiony) mędrzec z Siakjów”.

²⁰ S. *tīrtha-kara*, *tīrthika*, „zwolennik obcej nauki”, „zwolennik obcej szkoły”, „heretyk”, ch. *wàidào*, j. *gedō*. Wyrażenie określające religie i filozofie inne niż buddyjska oraz ich wyznawców. Dōgen często posługuje się tym terminem, krytykując wyznawców buddyzmu głoszących poglądy sprzeczne z jego rozumieniem buddyzmu.

Największą głupotą praktykujących obecnie medytację na dworze Sòng²¹ jest niewiedza, iż słowa o niepopadaniu w przyczyny-i-skutki są fałszywym poglądem. Jakież to smutne, że miejsce, do którego dotarło Prawdziwe Prawo Tęgo, Który Przyszedł²², gdzie spotykano [naukę] przekazywaną właściwie przez patriarchę patriarsze, stało się złym towarzyszem odrzucania i negacji przyczyny-i-skutku. Wysilający się i studiujący [Drogę], musicie pospiesznie zrozumieć zasadę przyczyny-i-skutku. Znaczenie „doskonałego pojęcia przyczyny-i-skutku” obecnego Báizhànga to zrozumienie przyczyny-i-skutku. A zatem jasne jest znaczenie czynienia przyczyn i odbierania skutków. To Droga buddów i patriarchów. Jeżeli jeszcze nie rozumiałeś Prawa Buddy, to nie wolno nauczać ci ludzi i bogów.

„Patriarcha Nagardżuna²³ powiedział: «Jeżeli będzie się niszczyć przyczynę-i-skutek świata, to nie będzie ani obecnego świata, ani przyszłego. Jeżeli zniszczy się przyczynę-i-skutek wyjścia z tego świata, to nie będzie Trzech DrogocЕННОści, Czterech Szlachetnych Praw, Czterech Owoców Mnichów²⁴»²⁵.

Winniśmy jasno zrozumieć, iż niszczenie przyczyny-i-skutku świata i wyjścia zeń jest zewnętrzną ścieżką. Jeżeli nie ma tego świata, to choć nasza forma jest w tym miejscu — [utrzymują] — natura od dawna powróciła do przebudzenia; naturą naszą jest właśnie umysł, ponieważ umysł nie jest równy ciału. Takie rozumowanie jest właśnie fałszywą ścieżką. Mówią też: „Gdy człowiek umiera, zawsze powraca do Morza Natury, tak, iż nawet jeżeli nie będzie studiować Prawa Buddy, to gdy w naturalny sposób powróci się do Morza Przebudzenia, nie będzie się już więcej krążyć po życiu-i-śmierci. Dlatego nie ma przyszłego świata”. To zewnętrzna ścieżka poglądu o przerwaniu²⁶. Nawet jeżeli

²¹ J. Sō. Chińska dynastia panująca w okresie 960–1280.

²² S. *tathāgata*, dosłownie „Ten, Który Tak Przyszedł” [przybył z Prawdy] lub „Ten, Który Tak Odszedł” [odszedł do Prawdy], ch. *rúlái*, j. *nyorai*, „ten który przyszedł”. Rozbieżność interpretacji sanskryckiego słowa wynika z odmiennych analiz wyrażenia *tathāgata*, rozbijanego na *tathā* — „tak” (w ten sposób) i *āgata* (przybył, nadszedł) lub *gata* (odszedł). Jest to jeden z dziesięciu tytułów Buddy Siakjamuniego, którym, według sutr, sam się posługiwał, mówiąc o sobie i buddach przeszłości, oraz określenie praktykującego, który osiągnął stan buddy. W tym kontekście: „Budda”.

²³ S. Nāgārjuna, ch. Lóngshù, j. Ryūju; ok. 150–ok. 250.

²⁴ S. *catvāri śrāmanya-phalāni*, ch. *sì shāmén guǒ*, j. *shi shamón ka*. Częściej s. *catvāri-phalāni*, ch. *siguǒ*, j. *shika*, „cztery owoce”. Cztery poziomy doświadczenia religijnego „słuchaczy” (s. *śrāvaka*, ch. *shēngwèn*, j. *shōmon*), dążących do stanu arhata („czcigodny”, „godny”, ch. *āluóhàn* lub *luóhàn*, j. *arakan* lub *rakan*).

²⁵ *Móhē zhìguān* (j. *Maka shikan*, *Wielkie zatrzymanie i wgląd*), zwój 3.2. *Móhē zhìguān* to poświęcone medytacji dzieło Zhiyi (j. Chigi; 538–597), założyciela sekty *tiāntái* (j. *ten-dai*); proces redakcji wykładów Zhiyi skończył w 594 roku jego najważniejszy uczeń Guāndǐng (j. Kanjō; 561–632).

²⁶ Jedna z „zewnętrznych ścieżek”. S. *uccheda-darśana* lub *uccheda-vāda*, „pogląd o unicestwieniu”, „pogląd o skończoności” (nihilizm), ch. *duànjiàn wàidào*, j. *danken gedō*, „zewnętrzna ścieżka [z] poglądem o przerwaniu”. Filozofia Purny Kaśjapy (s. Pūrṇa Kāśyapa, ch. Fùlǎnnà Jiāshě, j. Furanna Kashō), zgodnie z którą śmierć jest ostatecznym końcem istnienia ciała i umysłu.

forma przypominać będzie mnicha, to tacy, którzy mają takie poglądy, nie są uczniami Buddy. W rzeczy samej są oni [z] zewnętrznych ścieżek.

[Utrzymywanie, że] ze względu na odrzucenie i zanegowanie przyczyny-i-skutku nie istnieje ani ten, ani przyszły świat, jest błędne. Odrzucanie i negowanie przyczyny-i-skutku wynika z niestudiowania u prawdziwego dobrego towarzysza. Ci, którzy przez czas długi udawali się do prawdziwego dobrego towarzysza, nie mają tak fałszywego zrozumienia, jak na przykład odrzucanie i negowanie przyczyny-i-skutku. Głęboko wiercie i przyjmijcie z czcią pełne współczucia pouczenie patriarchy Nagardżuny.

Wielki²⁷ mistrz Yōngjiā Zhēnjué²⁸ czcigodny Xuánjué był wybitnym uczniem Caóxi²⁹. Początkowo zgłębiał naukę Lotosu Prawa tiantai razem z wielkim mistrzem Zuōqī Xuánlàngiem³⁰. Gdy rozłożywszy zwój, czytał *Sutrę nirwany*³¹, jego cełą wypełniało złote światło. [Mistrz] zyskał głębokie przebudzenie nie-uwarunkowanego powstania, po czym udał się do Caóxi, opowiedział szóstemu patriarsze o swoim przebudzeniu, a ten uznał je. Później napisał *Pieśń o przebudzeniu się do Drogi*, w której pisał:

Jeżeli dotrzesz do pustki i odrzucisz przyczynę-i-skutek,
Sprowadzisz nieszczęście niczym gwałtowną masę wody³².

Jasno zrozumieć winniśmy, że „odrzucenie przyczyny-i-skutku” jest „sprowadzeniem nieszczęścia”. W dawnych czasach starożytni pełni cnoty [mnisi] wszyscy pojmowali przyczynę-i-skutek, współcześnie wszyscy ci, którzy późno ruszyli [Drogą], błądzą [w sprawie] przyczyny-i-skutku. Ci, którzy oczyściwszy swój umysł [pragnący] przebudzenia, chcą studiować Prawo Buddy dla Prawa Buddy nawet w takim świecie, winni pojąć [działanie] przyczyny-i-skutku tak jak starożytni [mnisi] pełni cnoty. Mówienie, że nie ma przyczyn, że nie ma skutków, to właśnie zewnętrzna ścieżka.

Starożytny budda Hóngzhi³³ tak skomentował w wierszu powyższą opowieść [o Báizhàngu]:

²⁷ Za *Jīngdé chuándēng lù*, zwój 5.

²⁸ J. Yōka Shinkaku. Yōngjiā Xuánjué (j. Yōka Genkaku; 665–713). Mistrz szkoły tiantai (j. *ten-dai*) i uczeń Huinēng, autor słynnej *Zhèngdào gē* (j. *Shōdō ka*, *Pieśń o przebudzeniu się do Drogi*).

²⁹ J. Sōkei. Właściwie Huinēng (j. Enō; 638–713), szósty i ostatni patriarcha chan z Chinach.

³⁰ J. Sakei Genrō (672–754). Ósmy patriarcha szkoły tiantai.

³¹ S. *Mahā-parinirvāṇa-sūtra* (Taishō 374 [przekład Dharmakṣema (ch. Tán Wúchèn, j. Don Mushin; 385–433)]; ch. *Dà bānnièpán jīng* lub *Nièpán jīng*, j. *Daihatsu nehangyō* lub, jak tutaj, *Nehangyō*, *Sutra o wielkiej nirwanie*).

³² Za *Jīngdé chuándēng lù*, zwój 30.

³³ J. Wanshi. Właściwie Hóngzhi Zhèngjué (j. Wanshi Shōkaku; 1091–1157), spadkobierca Prawa Dānxiá Zíchúna (j. Tanka Shijun; 1064–1117), z linii caódòng (j. *sōtō*), do której należał sam Dōgen.

Stopa wody, pręt fal.

[I] pięćset żywotów wcześniej bez wątpienia.

Rozważanie, niepopadanie czy doskonałe pojmowanie

Jest ostatecznie gwałtownym wdarcim się do wewnątrz splątanej wisterii.

Ha ha ha, czy zrozumiałeś?

Jeżeli wy pełni jesteście szczerości i prostoty,

Ja bez przeszkód będę kwilił jak dziecko.

[Będziemy] śpiewać przed bóstwem i tańczyć w chramie, a melodia sama powstanie.

A my będziemy klaskać w dłonie i wykrzykiwać do rytmu: „Tak jest! Tak jest!”³⁴.

Fragment: „Rozważanie, niepopadanie czy doskonałe pojmowanie / Jest ostatecznie gwałtownym wdarcim się do wewnątrz splątanej wisterii” mówi, że niepopadanie i doskonałe pojmowanie są takie same.

Ta przyczyna-i-skutek, ich zasada, nie zostały jeszcze zgłębione. Dlaczego? Bo choć przed naszym obliczem ukazało się opuszczenie ciała dzikiego lisa, to nie powiedziano, czy po nim [człowiek ów] odrodził się jako człowiek czy też w niebiosach lub na pozostałych ścieżkach, trzeba się więc odnosić do tego z powątpiewaniem. Jeżeli po opuszczeniu ciała dzikiego lisa [człowiek ów] odrodziłby się na dobrych ścieżkach, zostałby człowiekiem lub bogiem, jeżeli zaś w złych, to na jednej z czterech złych ścieżek. Po opuszczeniu ciała dzikiego lisa powinno być miejsce, w którym by się narodził. Jeżeli żyjące istoty po śmierci powracają do Morza Natury, do Wielkiego Ja, to są to poglądy zewnętrznych ścieżek.

Czcigodny Kèqín mistrz medytacji Jiáshān Yuánwù³⁵ w wierszowanym komentarzu mówi³⁶:

Gdy płynie ryba, woda się mąci, gdy leci ptak, opadają pióra.

Trudno jest uciec z doskonałego lustra. Wielka pustka jest rozległa i próżna.

Daleko w przyszłość na pięćset żywotów,

To jedynie wielka praktyka wynikająca z przyczyny-i-skutku.

Gwałtowny piorun niszczy górę, wiatr kołysze morzem,

[Ale] stukrotnie oczyszczone złoto nie zmienia koloru.

Wiersz ten ma wymowę odrzucenia i negacji przyczyny-i-skutku, a ponadto poglądu o wieczności³⁷.

³⁴ Za *Hóngzhì chānshī guānglù* (j. *Wanshi zenji kōroku*, *Obszerne zapiski [słów] mistrza medytacji Hóngzhì*), zwój 2.

³⁵ J. Kokugon mistrz medytacji Kassan Engo. Właściwie Yuánwù Kèqín (j. Engo Kokugon; 1063–1135). Chiński nauczyciel chan z linii linji, autor słynnego zbioru kōanów pt. *Zapiski błękitnej skały* (ch. *Biyán lù*, j. *Hekigan roku*).

³⁶ Za *Yuánwùlù* (j. *Engoroku*, *Zapiski Yuánwù*), zwój 19.

³⁷ Jedna z „zewnętrznych ścieżek”. S. *śāsvata-drṣṭi*, „pogląd o wieczności” (eternalizm), ch. *chángjiàn wàidào*, j. *jōken gedō*, „zewnętrzna ścieżka [z] poglądem o trwałości”. Przekonanie, iż ten świat jest trwałym mieszkaniem nieśmiertelnej jednostkowej duszy.

Czczigodny Zōnggǎo³⁸ mistrz medytacji Jìngshān Dàhuì z [miasta] Hángzhōu pisze w wierszu³⁹:

Niepopadanie i doskonałe pojmowanie, kamień i grudka ziemi.
Spotykają się na skrzyżowaniu dróg, Srebrna Góra pęka.
Klaszcze wciąż w ręce i śmieje się
Głupi Bùdài⁴⁰ z Míngzhōu⁴¹.

Tych współcześni mieszkańcy dworu Sòng uważają za prawdziwie czyniących mistrzów. A jednak zrozumienie Zōnggǎo nie sięga jeszcze [poziomu] rozdawania tymczasowej [nauki] Prawa Buddy, ale ma raczej wymowę zrozumienia naturalistycznego⁴².

Ponad trzydziestu ludzi nawiązywało wierszem lub komentowało tę opowieść i żaden z nich nie wątpił, że niepopadanie w przyczyny-i-skutki jest ich odrzuceniem i negacją. Jakież to smutne! Ludzie ci nie zrozumieli przyczyny-i-skutku, na próżno żyjąc w [stanie] zamętu. W praktykowaniu i studiowaniu Prawa Buddy pierwszą rzeczą jest jasne zrozumienie przyczyny-i-skutku. Ci, którzy odrzucają i negują przyczyny-i-skutki, najprawdopodobniej wzbudzili w sobie silny fałszywy pogląd i odcieśli dobre korzenie⁴³.

Zaprawdę zasada przyczyny-i-skutku jest wyraźna i niczego nie [skrywa] dla siebie. Ludzie czyniący zło spadają, osoby działające dobro wspinają się, nie ma nawet najmniejszej sprzeczności. Jeżeli nie byłoby przyczyn-i-skutków i byłyby próżne, żadni buddowie nie pojawiliby się na świecie, patriarcha nie przybyłby z zachodu, a żadne żyjące istoty nie mogłyby oglądać buddy i przysłuchiwać się Prawu. Tacy ludzie jak Konfucjusz i Laozi nie zrozumieli zasady przyczyny-i-skutku. Wyłącznie buddowie i patriarchowie zrozumieli ją i przekazali. Studiujący z czasów końca, których pozytywna odpłata [za wcześniejsze uczynki] jest znikoma, nie napotkali prawdziwego nauczyciela, nie słuchali Prawdziwego Prawa i dlatego nie zrozumieli przyczyny-i-skutku. Poprzez winę odrzucenia i negacji przyczyny-i-skutku spotka nas nieszczęście niczym płynąca masa wody. Choćby poza odrzuceniem i negacją przyczyny-i-skutku nie uczynić żadnego zła, to trucizna tego poglądu jest zaprawdę wielka.

³⁸ J. Sōgō mistrz medytacji Kinzan Daie z [miasta] Kōshū. Właściwie Dàhuì Zōnggǎo (j. Daie Shūkō; 1089–1163), spadkobierca Prawa Yuánwù Kèqina, słynny propagator użycia kōanów jako narzędzia praktyki.

³⁹ Za Dàhuì Pǐjué chānsī yǔlǔ (j. Daie Fugaku zenshi goroku, Zapiski słów mistrza medytacji Dàhuì Pǐjué), zwój 10.

⁴⁰ J. Hōtei (IX wiek). Ekscentryczny mnich z okresu panowania dynastii Táng (j. Tō; 618–907).

⁴¹ J. Meishū.

⁴² Tu j. *jinen*. S. *svabhāva-vāda*, ch. *zìrán wàidào*, j. *jinen gedō*. Nauka, zgodnie z którą rzeczy powstają same z siebie, w naturalny sposób, zaprzeczająca również istnieniu boga-stwórcy i woli ludzkiej.

⁴³ S. *kuśāla-mūla*, ch. *shàngēn*, j. *zengon*. Dobre uczynki mające pozytywne skutki karmiczne.

A zatem praktykujący i studiujący, wzbudzając w sobie najpierw umysł [pragnący] przebudzenia, jak najszybciej zrozumcie wszelkie przyczyny i wszelkie skutki, by spłacić wielki dług wdzięczności wobec buddów i patriarchów.

Skarbiec i Oko Prawdziwego Prawa, Głęboka wiara w przyczynę-i-skutek, zwój siódmy

W dopisku do tej kopii powiedziane jest: brudnopis przepisany został w dniu Młodszeo Brata Królika w czasie letniego odosobnienia w 7 roku ery Kenchō⁴⁴. Nie został on jeszcze przepisany na czysto przez pisarza klasztorneo. [Tekst ten] powinien zostać jeszcze raz przejrany, mimo to jednak przepisuję go.

Ejō

*Z języka japońskiego przełożył
Maciej KANERT**

⁴⁴ 1255 rok.

* Dr, adiunkt w Katedrze Orientalistyki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. E-mail: promk@amu.edu.pl.

